

Ku herisiwa ka tisigarete leti ngungumerisiweke na leti nga riki enawini ta nkoka wa R43-million

12 Khotavuxika 2023 – Xiyenge xa Khasitomo xa Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS) namuntlha xi sungurile ku herisa tisigarete leti nga riki enawini na leti ngungumerisiweke, leti nga na nkoka wa R43 million, endzhawini ya ndzilekani ya Beitbridge.

Xandla xa Khomixinara, Ttn Johnstone Makhubu, u vurile leswaku mpimo lowukulu wa tisigarete wu ta herisiwa, ntsengo 2000 wa tikheyisi letikulu, kumbe 20 million wa tisigarete, leswi vulaka leswaku heriso wa tisigarete leti nga riki enawini na leti ngungumerisiweke swi nga humelela masiku matsongonyana.

Tisigarete leti nga riki enawini na leti ngungumerisiweke swi tekiwile eka switirhwana swa tiejensinyingi ku katsa na switirhwana swo nyiketeriwa no fambisiwa hi vunhlori tanihi xiphemu xa kungu ra fole ra xiyenge xa Khasitomo, leri fambisiwaka hi *National Rapid Response Team*, nkarhi wun'wana ri seketeriwaka hi Vandla ra Vusirheleri ra Afrika-Dzonga (SANDF), Vukorhokeri bya Maphorisa bya Afrika-Dzonga (SAPS) na yuniti ya yona ya *Hawks*, ku katsa na xiyenge xa Ndzurhiso xa Ndzawulo ya Timhaka ta Xikaya.

Xandla xa Khomixinara u engeterile leswaku eka xin'wana xa xitirhwana hi Nyenyenyani lembe leri endzhawini ya ndzilekani ya Beitbridge:

- Ntsengo wa 1211 wa mabokisi lamakulu ma tisigarete leti nga riki enawini ta mifungho ya Remington Gold, Chelsea na Royal Express, leti nga na ntsengo wa R26 million, ti tekiwile.
- Mune wa vanhu va khomiwile, naswona milandzu ya vugevenga yi pfuriwile mayelana no tirha hi ku ngungumerisa tisigarete leti nga riki enawini.
- 4 wa titiraka, baki yin'we na teretere rin'we na xigolonyana, leswi tirhisiweke ku rhwala tisigarete leti nga riki enawini, swi khomiwile swi ri na ntsengo lowu pimanyetiweke eka ku tlula R3 million.

SARS, ku katsa na Xiyenge xa yona xa Khasitomo, swi na Xikongomelo xa Kungu xo tlakusa vulantzelelanawu bya ntsakelo exikarhi ka vahakelaxibalo na vaxavisi. Leswi swi vula leswaku SARS yi na swikongomelo swa kungu swo endla swi olova no vevuka ku landzelela, ku nyika vuxokoxoko na dyondzo eka nhlamuselo na ntiyisiso, no endla swi nohona no durha eka lava alaka hi vomu ku landzelela.

“Leswi swi vula leswaku SARS a yi na nkondzelelo wa vanhu lava tinghenelerisaka eka vugevenga bya xibalo kumbe vuxavisi lebyi nga riki enawini na leswaku SARS yi ta tirhana na vona yi nga karhali.”

Vuxavisi lebyi nga riki enawini byi rhoba mfumo mayelana na xibalo lexi lavekaka swinene no herisa vumaki, ku engetelela vupfumalantirho, vusweti na nkandzinganano. Swi humelerisiwa leswi tundziwaka kumbe ku rhumeriwa ematikweni mambe, swi katsa mimovha leyi nga tshama yi tirhisiwa, vufuwahuku, swiambalo, dzovo na malapi, switirhisiwa swa nkoka (koporo na nsimbi) na nsuku exikarhi ka

swin'wana. Ntlawa wo tirha wa le ndzeni ka tiejensi (IAWG) wu simekiwile ku tirhana na timhaka hinkwato ta vuxavisi lebyi nga riki enawini.

Mulawuri wa Khasitomo na Ekisayizi, Ttn Beyers Theron, u vurile leswaku tanihi xiphemu xa yona xo kunguhatela ekule, Khasitomo yi vekile matshalatshala mo nyika mivuyelo eka vaxavisi lava landzelelaka hi ku tirhisa modele wa *Accredited Economic Operator*. Mivuyelo leyi yi katsa ku hlayisa mixavo na mikarhi yo hetisisa ya xihatla, exikarhi ka swin'wana. Hi ndlela yo fana, SARS yi le ku simekeni ka thekinoloji ya le ndzilekanini ya SMART ku engetela tshaku ra yona ra vhumbunulo no hlamula eka nkavulandzelelanawu.

“Ku sukela ku simekiwile milavisiso leyi hlanganisiweke no kongomisiwa leyi Khasitomo a yi ri ku yi endleni eka ku tlula malembe manharhu eka vumaki bya fole na tisigarete, ku vile na ntlokano lowu vonakaka ku ya eka ngungumeriso wo tlula ndzilekani hi ku tirhisa vanhu lava vuriwaka “runners”. Lava a hi vanhu lava ngungumerisaka tisigarete leti tanihi xivandla xa bindzu kambe i mitlawwa ya swigevenga leswi xololaka lava nga tirheku na swisiwana hi ku thola vanhu lava tanihi vafambisi ku rhwala tinhundzu, nkarhi wun'wana timayili to leha, ku tlula ndzilekani.

“Vafambisi lava va rhwala tikheyisi timbirhi letikulu ta tisigarete leti nga riki enawini hi mihlana, nkarhi wun'wana va vuyelela eka marendzo lama ko talatala. Tisigarete leti kwalaho ti layichiwa eka titiraka, mimovha yo rhwala tinhundzu letitsongo, mimovha na tithekisi leswi yimaka etindzhawini ku longoloka na ndzilekani ku ti hangalasa ku ya laha ti kongomisiwaka kona eka makete wa laha kaya,” ku vurile Ttn Theron.

Mayelana na vuxokoxoko byo tala, tihlanganise na SarsMedia@sars.gov.za